

August Varenius

**Honori Conditoris Thronorum Federis Angeli Sacrum Propheticum &
Apostolicum In ipso solemni die Micaelis Archangeli Universitati Rostochiensi
explicatum**

Rostochii: Kilius, 1662

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn735636370>

Druck Freier Zugang

HONORI 46. CONDITORIS THRONORUM FEDERIS ANGELI

SACRUM Propheticum & Apostolicum

In ipso solemniter die MICHAELIS ARCHANGELI

Universitati Rostochiensis explicatum

ab ejusdem RECTORE

AUGUSTO VARENIO S. S. Theol. D.

Hebraicorum & Catecheseos Christianæ

Professore Ordinario.

662. M

Jobi XXXIII. 23. 24.

אִם-יִשְׁעִי מִלֵּאךְ מִלֵּץ אֶחָד כִּנִּי-אֶלֶף לַחֲגֹד לְאָדָם וְיִשְׂרָאֵל
וְיִחַנְנוּ וְיִאָכְרוּ בְּכַסְפָּם מִדֶּחַ שֶׁחַת מִצְאֵתִי כֶפֶר

Verf. Germ.

23. So denn ein Engel / einer aus tausent mit ihm redet / zu
verkündigen dem Menschen / wie er solle recht thun. 24. So wird er
ihm gnädig sein und sagen / Er sol erlöst werden / das er nicht hinun-
terfareins verderben / den ich habe eine Versöhnung gefunden.

Ad Coloss c. II. 18.

Μηδὲς ὑμᾶς καταβασθεύετε ἡλῶν ἐν πενηθοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ
τῶν ἀγγέλων, ἀλλ' ἐωρακεν ἐμβαπταίναν, ἐκῇ φυσιοῦμεν ὡς ὡς πῦρ τοῦ
ἡγίου πνεύματος ἀπὸ τοῦ

Verf. Germ.

Lasset euch niemand das Ziel verrücken / der nach eigener Wahl
eingerhehet / in Demuth und Geistlichkeit der Engel / des er nie keins
gesehen hat / und ist an sich aufgeblassen in seinem fleischlichen Sinn.

ROSTOCHII, Typis JOHANNIS KILII, Acad. Typ.

Anno MDCC LXX.

R.D. Progr. 1662/c

Uod hoc ipso die sub MICHAELIS
 titulo iteramus solemne sacrum, uni-
 versa occidentalis Ecclesia, etiam illa,
 quæ sive pari sive dispari religione
 præfert auro Juliano Gregorianas
 epactas, & jam inde ab expunctis an-
 no cl^o h^o LXXXII. mensi Octobri in-
 eunti, à Gregorio XIII. Pontifice Rom.
 X. diebus præit decendio, peragit III.
 Cal. Octobris. Rationarium tem-
 poris debemus fabulis Romanis, & illi inprimis famosiori MI-
 CHAELIS apparentis in cryptâ Gargani, montis Apuliæ,
 cryptamq; illam religioni III. Cal. Octobr. dedicantis, unde
 & illa reddita celeberrima, pioq; cultui ab ipso Archangelo
 dedicata, & ipsi Festo nomen ANGELICÆ DEDICATIO-
 NIS der Engelweihe. Factum illud bello inter Odoacrum & Theodo-
 ricum vexatâ Italiâ seculo V. labente. Tunc Archangelus Sipon-
 tinis pro Theodorico militantibus apparuerit in ore cryptæ Gar-
 gani. Tunc Odoacro calamitatem, victoriam Sipontinis idem
 prædixerit æque ac dederit. Tunc precatoribus ad spelæum Gar-
 gani Sipontinis, & spelæum dedicaturis, Archangelus jam à se
 dedicatum responderit, ingrediq; Episcopum & sacra mysteria celebra-
 re præceperit, qui ingressus, tria altaria, plurimaq; alia dedicationis
 signa inuenerit, quibus auditis Pontifex illum dedicationis diem, III.
 Cal. Octobr. sacrum instituerit, & religiose per totum orbem observari
 præceperit, in honorem S. MICHAELIS ET OMNIUM ANGELORUM.
 Ita.

Ita Lomb. hist. Pet. de Natal. l. 8. c. 130. Surius tom. 5. de vit.
 Sanctorum, & Baron. ad a. c. 493. n. 43. etsi de anno & Autore
 Festi Papâ Romano non latis conveniunt, inter 3. successores
 Pontifices Felicem III. Gelasium, Anastasium II. divisi, prout
 nec de illo satis constat Pontifice, cui Michael revelaverit,
aboluturum se mortalium peccata, quicumq; ad hanc suam in Gargano
basilicam precatores sese recepturi essent, unde in precum formu-
lam abierit: Summi Regis Archangele Michael. Tu Deum obsecra pro
nobis, ut mittat auxilium miseris. Tu tenes perpetui potentiam Paradi-
si, omnes cipes te adorent superi. Audios MICHAEL Angele summe.
Tu palâm descende de poli sede, nobis fer opem Domini, atq; leva-
men indulgentia. Inde ergo (verba sunt Baronii alleg.) Crevit
majoribus indies accessionibus semel cœptus illic religiosus cultus S. Mi-
chaelis Archangeli, quem & Universalis occidentalis Ecclesiâ anniver-
sariâ solemnitate celebrandum suscepit, & locus ipse ob ingentia illic edi-
folita miracula jugi in posterum peregrinatione Fidelium est frequen-
tatus. Ne tamen ad Garganum demum videretur cœpisse Du-
lia Pontificiorum Angelica, monuit ex Drepanio Floro Nobili
 Poeta idem Baronius: *Ante apparitionem in Gargano factam jam*
celebrem Romæ fuisse cultum: & venerationem annuam ejusdem Michae-
lis Archangeli ex alia apparitione: quin, prout à Michaelē in Gar-
gano monte sibi templum dedicante, sumtum deinceps exemplum,
ut ubiq; ferè terrarum in editis locis Basilicae dedicarentur Michaeli, ita
Romæ quoq; P. Bonifacio dedicatam S. Michaeli in summitate circi Ba-
silicam cryptatim miro opere altissimè porrectam, ipsiq; loco Basili-
cam continentinomen: INTER NUBES SITUS, testis ADO,
quem non de Basilicâ Michaelis in Janiculo prope Vaticanum
(quippe nec à Bonifacio: sed à Leone IV. nec proxumè post Ge-
lasium seculo VI. sed IX positâ, nec nisi unius scalæ vel clivi bre-
vis ascensu exporrectâ) sed de aliâ quadam in summitate molis
Adriani super ingens saxum velut eminentem scopulum turri publi-
eniorē, cui inde nomen INTER NUBES, vel INTER COE-
 LOS,

LOS, & à Basilicâ Angelicâ, montis S. Angeli, munitionis item S. Michaelis Archangeli remanserit, olim posita, intelligendum Baronius prolixius ostendit. Apparet facile fons Festi corruptus, vereq; spelæum, unde mentitus ille MICHAËLEM Spiritus impostor, ater sanè non albus, contra ANGELORUM bonorum Conservorum nostrorum charactèrem ac vocem. DEUM ADORA Apoc. 22. 9. Angelicæ Dulciæ sollicitator & superbus ac impudens Orator: *Ego sum MICHAEL, qui hoc excavato saxo, hoc antro, hoc habitaculo, his assidue manantibus stillis abluturus sum ac deleturus meam ad aram confugientiam peccata*, cum universâ illâ religione Angelorum, profunditates Satanae, Apoc. 2. 24. per tot futiles distinctiones, & subtiles abstractiones, ostentante, processerit. Neq; postquam tantâ jam seculorum pompâ incedit solemne MICHAELIS in Ecclesiâ Romanâ, pro Gargano & in illo, MICHAELIS spelæo, primisq; originibus adeò militat Roma, quàm pro magno illo, quod Apostolus damnat *θρησκείας Ἀγγέλων* vereq; *ἀνομιὰς* mysterio, quod ne pereat, & per illud, Romanæ Curia, ac in hac UNIUS INFALLIBILIS autoritas, interest illis ad *servandum sacrum* MICHAELI festum, in quo, licet Angeli, ob reverentiam humanitatis Christi, rectè recusent ab hominibus adorari, illi tamen, salvâ reverentiâ humanitatis Christi, nec obstante post voluntatem Dei revelatam Angelicâ contradictione, rectè faciant Angelos invitos adorando, & religiosè colendo. Discernimur abjuratâ superstitione, & fabulosis suspectisq; originibus ac scopo Festi Pontificio jamdudum, ac ita ANGELORUM BONORUM sublimia in palatio cœlesti *ministra*, ita, excellentissima, quæ ex creatione & confirmatione servant *μειζόνων Φρονημάτων καὶ Θεοτέρων ὀππλοχόνης* extra lapsus aleam positi, *δοξα*, ita diffusas toto orbe eorundem *πρεσβυτέρων ἀσύλων καὶ ἱερῶν, ἐν τῷ τοῦ παντός Θεάτρῳ διημερεύοντων*, *θελημάτων καὶ ἀκροσμάτων* *θεῶν μὴδ' ἂν κωλυσιεργούντ' ὀππλοχόντων* (prout eleganter loqui-

loquitur Philo Judæus) *operationes Angelicas*, ita illorum, inprimis circa *Instrumentum Pacis facta per sanguinem Crucis* *ἡ πνευματικὴ*, ita illorum *πῶς πανήγυρον* & *ὁφθαλμοὺς καὶ ὅταν* (prout idem pulcherrimè nominat Philo) *servidissima studia*; ita jubilationum Angelorum Collegia Musica, & varia, quæ in mysteriis repræsentarunt majestatis Theatra, plurimaq; beneficia, veneramur anniversariâ solemnitate, non sine excellentioris modi, gradusq; qui debetur Angelis, honore, ut SOLI DEO Thronorum Conditori, & federis ANGELO, pro Coadjutoribus, Custodibus & Commilitibus Angelis aram ingentem inscriptam IHOVA NISSI i. e. DOMINUS VEXILLUM MEUM dicemus, & festum religiosumq; cultum sacremus, imò ut immutato consilio hoc ipso die III. Cal. Octobr. quod faciunt Papistæ, totumq; adeò rationarium festi Pontificium fortius oppugnemus, & sacris nostris arceamus. In quem finem, juxta legem cœlestis Oeconomix Matth. 13. 52. juvat par pretiosissimorum aureolorum, ex Veteri alterū, alterū ex N. Instrumento repræsentare, & in illo quidem, *παντοδία* sua duellatores hostes exuere, exuviasq; distribuere: hoc autem de minutam jam olim capite interfectamq; ab Apostolo hæresin Angelicæ religionis, evincere. Quàm enim in illo Jobi loco mirificè se efferant Pontificii, vel unus Pineda Jesuita testis esto: *Curandum inquit, ne locum hunc, quo velut distributo & splendenti gladio hereticos invocandis Sanctis & Angelis insequi feliciter possumus, atq; etiam jugulare, vel ipsi illi è manibus nobis eripiant, vel quispiam retundat, qui proinde dogma de Angelorum patrocinio, precibus & invocatione confirmaturum se ex singulis verbis, clamat. Consulamus accuratius paulò, novū à cap. 32. in Jobo post Tres viros Amicos in eodem Theatro Athletam, acrem & vehementem pro Majestate Dei Zelotam, & tacentibus cæteris, non tam Collocutorem, quàm Oratorem, qui in superioribus Jobi Dialogis Auscultator, post præ-*

fatiunculam cap. XXXIII. adusq; v. 8. quorundam, in illis, Jobi
 sermonum vi. 8. 9. 10. 11. expressorum epicrisin sibi sumit, op-
 positâ jam inde â v. 12. thesi: *Viarum Dei afflictivarum semper*
justarum, nec omnia cognosci posse, nec nulla. Probat primum ar-
 gumento *variorum* seu eminentissima Dei majestatis, ac humani
 ingenii incapacitatis v. 12. 13. Probat alterum inductione modo-
 rum revelationis obtinentium ante legem scriptam: quia scilicet
 DEUS per iterata alloquia diurna v. 14. per somnia, per visiones no-
 cturnas, per ecstases, revelat auri hominum, iisdemq; velut impresso si-
 gillo viarum suarum sive pœnaliũ sive afflictivarum arcanum expli-
 cat v. 15. 16. idq; intentione (1.) *seria respicientia* v. 17. (2.) *salutis*
eternæ seu præservationis à foveâ seu gehennâ v. 18. Consequens
 utriusq;: E. Jobus patiens malè per viam querelæ contra jus
 Dei disputat ex capite innocentie, & denegatæ de jure *Viarum*
illarum Afflictivarum correspondentie, cum omninò partim,
 respondere non teneatur, in quantum autem tenetur ex-
 pecto, respondeat v. 8. 9. 10. 11. 13. Et hac occasione totum pro-
 cessum Dei intentione superiori gratiosâ seu præservandi à fo-
 veâ, sive affligentis, sive punientis (non sine respectu Prophetico ad
 casum Jobi præsentem, futurumq; casus exitum gloriosum)
 v. 19. 20. 21. 22. in ipsâ punitione vel castigatione per ANGE-
 LUM inventorem & præservantis, ab Inferno liberantis v. 23. 24.
 ipsumq; liberatum plenariè in integrum restituentis seu justitiæ,
 pace conscientie, & gaudio in Spiritu S. ut sc. aspiciat faciem Dei
 cum júbilo, donantis v. 25. 26. describit unde jâ solemne illud libe-
 rati, *Viarum Dei justissimarum, & ex justitiâ, ac Misericordiâ pul-*
cherrimè temperatarum Confessoris, apud alios Mortales, sive converten-
dos, sive confirmandos præconium v. 27. 28. cui succedit conclusio
 Elihu, tum *pragmatica realis*, in quâ, breve summarium argu-
 menti superioris, de intentione Dei bis, terve Virum castigantis,
 quæ sc. sit non Mors: sed *reductio Animæ à foveâ vel morte, ut il-*
lustretur lumine hujus Vitæ v. 29. 30. tum *pathetica & hypothetica*
 perso-

personalis, in qua protestatus Elihu, se salvo Elenebo quorundam sermonum Jobi de cætero non fore damnatorem Jobi patientis, postulat, ut vel, si solidè quid regerere possit, respondeat, vel, si minus, sileat, & se porro loquentem audiat v. 31. 32. 33. Atq; ita se habet totius capitis Orthotomia, ex quo pretiosissimā, in qua ad instar splendida in annulo aureo gemmā, fulget aureolum Angelicum, sententiam nunc à v. 19. ad 27. saltem repetimus, quæ talis: *DEUS* ubi peccatorem vehementissimè & vel ad Inferni portam, seu ut propinqua sit anima ejus fovea, deprimit & animam pariter ac corpus affligit, illud non facit intentione damnandi: sed ad seriam pœnitentiam lapsum revocandi, justificandi, renovandi, unde & per Angelum מַלְאָךְ redimit, ne qui jam propinquus foveæ descendat in foveam, & per Spiritum S. renovat pœnitentem precatorem, seu ita in integrum restituit, ut caro antea consumata, velut vivi cadaveris, reflorescat plus quam in pueritiā & revertatur ad dies adolescentiæ suæ, atq; ita facies ejus aspiciat Deum cum jubilo conf. v. 21. 25. 26. Atq; de illo מַלְאָךְ seu ANGELO princeps controversia.

Mittimus Interpretes Græcos τὸν LXX. corruptissimos hic, qui ex ANGELO מַלְאָךְ f. INTERVENTORE vel INTERPRETE faciunt χιλίους Ἀγγέλους *Savafηφόρους* s. mille Angelos mortiferos. Nec probandus Chaldæus, qui, etsi pulchre videbatur illum ANGELUM INTERPRETEM f. מַלְאָךְ מַלְאָךְ expressisse per מַלְאָךְ חַדָּה מַלְאָכָא חַדָּה i. e. ANGELUM unum ADVOCATUM, qui *Federis Angeli* f. CHRISTI titulus est vid. 1. Joh. 2. 1. tamen, quatenus illum Angelum dicit מַלְאָכָא חַדָּה מִן כִּדְמוֹת מִלְּפָנֵי אֱלֹהִים i. e. preparatum ex mille accusatoribus Angelis. atq; adeo unum ex numero mille Angelorum, velut hominis advocatum, & quidem ut illa advocatura Angeli dependeat ex merito illius, cui advocatur זְכוּתָא עֲלֵי אִתָּהּ i. e. si sis in eo justitia, Judaïsum ostendit f. Pharisaïsum, prout Pontificii in hoc ipso dogmate Judaizantem Papismum. Nec satisfecit Pineda quæstioni, an Chaldæus in ANGELIS accusatoribus mille, bonos an malos intellexerit, & bonus adeo Angelus unus de mille accusatoribus Angelis dici possit? Omnino ANGELUS ACCUSATOR מַלְאָךְ דְּהַאֲרָא, magni Dragonis, serpentis antiqui, & sub illo militantium Angelorum titulus est Apoc. 12. 3. nec adeo ANGELUS bonus unus de mille accusatoribus Angelis, nec

Accusatoribus

medum ubi apud Deum agit pro reconciliando peccatore: neq; dictum illud פְּרַעֲבָה
 seu praeserva eum ne descendat in foveam, supplicantis est: sed imperantis. Post-
 quam concesserunt Interpretes illi actum illum gratiae, & inventi expiationis pre-
 tii, cujus virtute peccator praeservandus erat à fovea, (vid. tmem. 24.) referendū ad
 מַלְאֲכֵי מְלֶאֲכֵי seu Angelum Interpretem in tmemate 23. agnoscere in Angelo inter-
 prete debuissent ANGELUM federis, Autorem gratiae (quippe quae per JESUM
 CHRISTUM facta est Joh. 1. 17.) Inventorem פְּרַעֲבָה seu aeternae expiationis pretii
 & ex fovea redimentis & ne redempti recidant in illam, praeservantis, quem
 Angelum solum Christum, qui dando animam suam λύτρων ἀντὶ πολλῶν, vel
 seipsum ἐν τῷ λυτρῶν ὑπὲρ πάντων Matth. 20. 28. 1. Tim. 2. 6. Paracletus noster
 apud Patrem, imò Expiatio non solum pro peccatis nostris: sed & pro totius mundi
 1. Joh. 2. 1. 2. aeternā λυτρώσεται seu redemptione repertā, per proprium sanguinem
 semel ingressus est in sancta Hebr. 9. 12. pulcherrimè representaverit ANGELUS
 illa מַלְאֲכֵי, seu juxta Chaldaum, Paracletus Angelus. Nec obstatet titulus: Unius
 ex mille, seu מְלֶאֲכֵי מֵאָלֶף אחד, cum ille Angelus non dicatur unus ex mille in casu re-
 cto: sed מַלְאֲכֵי מֵאָלֶף אחד i. e. Interpres unius ex mille seu Orator apud
 unum ex mille, cui scil. imperat indicare homini rectitudinem ejus,
 seu quid sit rectum, & quod DOMINUS à peccatore lapsus ad reedificationem ejus re-
 quirat, (Vid. Mich. 6. 7.) & cui adeo ex ineffabili gratiā imperat per ministerium
 & verbum reconciliationis, virtute jam inventi & persolvendi à se expiationis &
 redemptionis pretii praeservare lapsum peccatorem à fovea, per illud פְּרַעֲבָה i. e.
 Praeserva illum, ne descendat in foveam, cujus praeservationis modus, indicativus sc.
 & dogmaticus ministerialis exprimitur per illud: יָשָׁר לְאָדָם i. e. indi-
 care homini rectitudinem suam. Si adeo quærat quid ANGELUS ille מַלְאֲכֵי seu
 interpres gratiae loquatur apud unum ex millibus? Resp. illud פְּרַעֲבָה seu pra-
 serra illum ne descendat in foveam. Ego inveni expiationem: Si quærat quomodo
 unum ex millibus exequatur illud פְּרַעֲבָה seu Liberationis vel praeservationis officium? Re-
 sponderetur: Indicando homini quid ad rectitudinem suam faciat. Et ita idem מַלְאֲכֵי
 seu Orator, & מְלֶאֲכֵי מֵאָלֶף אחד gratiosus allocutor in v. 24. Utrobq; ille מַלְאֲכֵי
 i. Angelo in v. 23. & utrumq; dictum ad unum ex millibus: perinde, sive sub titulo
 unius ex millibus, Angelum infernatam, Prophetam s. Ecclesiae Doctorem, sive
 Angelum quoq; supernatam ministerialem intelligas, cum in V. T. ad poenitentiae
 praeconium non defuerit Angelorum bonorum quoq; ministerium, in primis a-
 te Elihu & Jobi ante Mosaicā. Facit sanè pro hoc sensu analogia textus & mate-
 rialis & formalis. Attollicur peccator proculissimè depressus ab ipsa fovea
 porta, ad Christum Angelum Mediatorem & inventam ab illo expiationem, ab hoc

B

ad mini-

ad ministerium reconciliationis expressa voce: Redime illum, indicande sc. illi veram
justitiam. Inde jam peccator justificatus fit novus homo ejusdemq. caro resforescit &
revertitur ad dias adolescentie sue. Facit pro illo accentuatio Rvia 1. מלאך
2. in מלאך, cujus adeo coherencia proxima cum illo מלאך 2. Facit
punctatio in מלאך & מלאך quæ ostendit totum illud in v. 24. referendum
ad Angelum illum in v. 23. atq. adeo ANGELUS ille מלאך, item מלאך
illi מלאך מלאך acclamar illud מלאך, & consequens magnæ illius
enuntiationis hypotheticæ demum dandum in v. 25. Nec positus מלאך
מלאך ש' עליו dubitanti: sed asseveranti est, qualis ille: Si Deus pro nobis, quis
contra nos? Facit ex ipsis pontificiis celeberrimus Hebræus Santes Pagninus red-
dens: Si tūc fuerit apud eum ANGELUS interpretans unum ex mille, ut annunciet
homini rectitudinem illius. Et sic ruit argumentum Pinedæ palmarium scilicet (1.)
fit mentio: ANGELI UNUS EX MILLIBUS E. intelligendus angelus creatus pro-
priè dictus (2.) fit mentio locutionis. E. indicatur ratio Angelicæ deprecationis: fit
mentio commiserationis, curæ & attentionis. E. intelliguntur Angeli tutelares seu
Custodes nostri, quos mala nostra propius tangunt, & qui vel unum quodpiam pietatis
opus à nobis requirunt, quo invento possint nobis commodius propitiari, offerentes illud
in Dei conspectu. Sed &, si decet, illum מלאך seu ANGELUM esse & מלאך &
מלאך seu interpretē unum ex millibus in casu recto, & quod unus ex mil-
libus non dicat, rarum, & vix inter mille Unum, prout Eccles. 7. 29. sed ex innu-
merabili Angelorum multitudine unum, prout & Versio Latina vult & nostra Ger-
manica, nihil inde pro religione ANGELORUM, imprimis, postquam, supposi-
tum membris 24. à LXX. & plerisq. Latinis supponitur DEUS ex v. 18. & 26.
Nec enim vel Propheta seu Angelo infernati (prout Jun. & Tumell. statuunt) vel
Angelo creato supernati, prout Pineda, prædicata v. 24. competunt. Non v. c. An-
gelus creatus appellatur מלאך i. e. Clarus & elegans Rhetor Orator, interpres,
internuncius seu, prout Philo loquitur, ἄγγελος εὐαγγελιστὴς ἀνθρώπων πρὸς θεόν,
ἢ πρὸς θεόν εὐαγγελιστὴς ἀνθρώπων. E. est noster apud Deum Advocatus, Mediator, recon-
ciliator, & quæ talis à nobis religiose colendus. Non opus erat operose disquire-
re, quo respectu Angelus unus ex millibus dicatur מלאך seu Interpres, Orator, post-
quam statim additur, ad indicandum ipsi homini, rectitudinem suam. Neq. ergo
unus ex millibus hic מלאך seu Orator dicitur corā Throno Dei seu apud Deum pro
homine: sc. interveniendo & meritum hominis commendando, prout Pontificio
dogmati faver hinc corrupta Pontificiorum authentica Latina reddens: Ut annun-
ciet HOMINIS equitatem: sed à Deo Missus Orator apud HOMINEM, ad annun-
ciandum HOMINI quid rectum. Nec patitur positus talem vocis מלאך suppo-
sitionem

sitionem, qualis alicubi post verbum dicendi, ut *ל' ירדנ* i. e. *Dic de me* Gen. 20. 19.
 ut frustra *ΥΝ* ex communi Judæorum cū Pontificiis hypothesi hunc unum ex millibus,
 hic describat ut Oratorem *de Homine* seu iustitiā hominis *apud Deum*, in primis, post-
 quam ipse Chaldaeus affixum in *ירדנ* ad Deum retulit, atq; adeo Angelum illum *unum*
ex millibus præconem æquitatis Dei apud Hominem, clarissimè describit. Vid. *supra*.
 Et sic ruunt ex impurâ scaturigine Versionis Latinæ hic derivata sc. *repræsentari hic*
Angelum patronum, qui exponat Deo suum alumnū jam rediisse per tot flagella ad melio-
 rem frugem, & in favorem HOMINIS, seu pro homine misero deprecetur ampliorem dolo-
 rem, offerendo ejus bona opera, & quidem ut ipsa bona opera pœnitentiū sint illud
כד *סען* *לדורגון*, per quod oblatum Angelus Deum placeat, & propitium reddat Homini.
 Quem sensum h. l. ex Hebræo non elici vel ipse tandem Pineda Confessor agnovit,
 Vulgatūq; cum fontibus ita conciliavit: *Ut annuntiet hominū æquitatem ipsi scil. Homini,*
vel: ut exponat hominī officium suū seu rectitudinem suā. Utcunq; autem sumas, nihil
 hic pro religioso cultu Angelorum. Nec enim V. C. Angeli agunt & apud homines docendo
 pœnitentiam indicando, & apud Deum, mortales commendando, quantum ve-
 ritas patitur, opera charitatis illorū amplificando, culpā extenuando, obsecrationes suas
 nostris adiungendo, super uno pœnitente gaudento. E. à nobis sunt religiose colendi, & invo-
 candi. Nihil tale in Oratione ELIHU toroq; Jobo, ut satis appareat, exare JOBI sanctis
 ignotū fuisse Cultum religiosum ANGELORUM, quē tamen ibi non impediverit humani-
 tas JESU CHRISTI. An autem probatus Apostolis & Acclamat Apostolus, Epist. ad
 Coloss. c. 2. 18. *Nemo adversum vos Rectoris partes pro lubitu sibi sumat.* Medium illius
 interdicti *καταπαύσεις*, exprimitur religiosus Cultus Angelorum, sub pallio *καταπαύ-*
σεως: arrogantia sc. crimen habere, si quis sine internūciū ausit ad Deum accedere,
 & tales arceri aditu: admitti contra, qui humilius agant & per Angelos. Ita jam ab ipso
 Apostolo damnatus religiosus Angelorum cultus, & Papiasmus. Nihil nunc attinet inquir-
 ere in hæresin illius religionis Angelorum damnatæ ab Apostolo, & in illos Pseudapostolos,
 à quorum fallaci *καταπαύσεως* periculum tunc Colossensibus prævidit Apostolas.
 Apertè in h. l. Theodoret^{us} Cyri Episcop^{us} hæc à Paulo esse scripta, dicit, quod tunc Pseu-
 da postoli Colossenses ad Angelos colendos induxerint. Quocirca Synodus quoz, quæ convenit
 Laodicea phrygia metropoli volens veteri morbo mederi, lege prohibuit, ne precarentur An-
 gelos. Et in hodiernum usq; diem licet videre apud illos, Oratoria Sancti Michaelis. Illi ergo
 hoc consulebant, utiq; humilitate usentes, dicentes: Universorum Deum nec cerni, nec com-
 prehendi, nec ad eum posse perveniri, & oportere per Angelos divinam sibi benevolentiam
 conciliare. Idè in c. 3 v. 17. Præcipit Paulus, ut Deo Patri gratiarum actionem emittant per Chri-
 stum, non per Angelos De Canone Concilii Laodiceni, quē Theodoretus bis l. alleg. dicit
 prohibere invocationem Angelorum, & in quo, ubi hodie interdictū legitur: *ad angelos*
idololat

Idolatriæ abominandæ congregationes facere, olim lectum: ad angelos &c. defendit
 Chemnitius part. 3. Exam. Concil. Trid. tit. de Inv. Sanct. Conferatur Baronius ad an-
 num Christi 60, qui vim fulminis Apostolici sentiens, non nisi turpi contradictione
 suos Catholicos hic iuvare potuit. Scil. juxta Baronium, *Apostolus hic damnat hæresin*
Cerinthi, & introducit per illum religionem Angelorum! neq. s. r. vel ipse Cerinthus
adoraverit Angelos, vel Cerinthiani exegerint illud celebre apud Colossenses S. Michaelis
Oratorium: sed illud unà cum cultu Angelu congruo à Catholicis fuerit institutum: nec Syno-
dus Laodicensis cultum Angelorum imminuerit: sed eum scilicet, qui ex gentibus erat,
contra divinitatis numen eiecerit. Idem sc. Cerinthus introduxit cultum religiosum,
 (quia hic illo nomine damnatur ab Apostolo) & non introduxit (quia non invocavit
 Angelos, nec S. Michaeli extruxit Oratorium,) quippe quod fecerunt Catholici: &
 sic Catholicis peccantibus, damnantur Cerinthiani. Cæterum hos ipsos Catholicos
 & Architectos Oratoriorum S. Michaelis Baronianos damnat hic Apostolus (& cum
 Laodicena Synodo, Theodoretus) in Antecessoribus, sive Cerinthianis (juxta Baro-
 nium) sive Simonianis (juxta Bellarminum.) Fuerit Simonis Magi hæresis, *Angelos adoran-*
dos, quasi minores Deos, quid aliud in ipsa praxi loquuntur Pontificii? Sed & Apo-
stolus generaliter damnat omnem religiosum cultum Angelorum, sive Cerinthiano-
rum, sive Simonianorum, sive Pontificiorum. Damnantur ab Apostolo κατὰ βραβεύ-
 ομεναι, ἡ δὲ οὐκ, seu ultro & sine mandato ex sua libidine, Moderatorum partes sibi sumen-
 tes, & Christianis βραβεύοντες intervēntes (κατὰ βραβεύηται γὰρ ἐστὶν ὅταν πῦρ ἐτά-
 ρων μὲν ἢ νύκτῃ ἢ παρὰ ἐπίγνων ἢ τὸ βραβεύον, ὅταν ἐπιχεῖται ὁ νύκτῃ οὐκ αἶν in h. l.
 Chrysost.) Faciunt idē Pontificii, brabeij Christianorum, quod est immediate ad Christū,
 qui est *Via, Veritas & Vita, & per quem solum venit ad Patrem, accedere, sceleratissimi*
prædones. Damnantur, qui sub Schemate ταπεινοφροσύνης seu animi humilis, per An-
 gelos aditus parant. Faciunt idem Pontificii, qui cultum Angelorum religiosum aulico ve-
 lant schemate, ut per Angelos velut Amicos ac familiares Principis agatur apud Principem.
 Damnatur cultus religiosus Angelorum. Damnatur adeo Papismus: quin ratio
 revelationis, quam reddit Apostolus sc. *tales religionis Angelorum Doctores visionum ac*
revelationum jactatores audacissimos, arcanarum maxime rerum scientiam profiteri, in
ea que non viderunt (vel cognoverunt) pedem inferre (ἐμβατεύειν) seu fastuosè velut in
rebus, quas ipsi viderint, incedere, & carnis sus intelligentiâ temerè inflatos esse, vel ex
æquo vel magis etiam Pontificiis, quam vel Cerinthianis, vel Simonianis conveniunt.
 Cæterum jubet hic abrupte charta Faciamus quod Apostolus statim subijcit
 v. 19. RETINEAMVS CAPVT CHRISTVM!

P. P. die solemni MICHAELIS Archangeli Anno 1662.
 sub sigillo Restoratus.

Supplementum geminum.

Quia supra in controversiâ de cultu religioso Angelorum allegatus Theodoretus, & per Theodoretum celeberrimum ex seculo V. Patrem, qui tempore Concilii Ephesini, ac Chalcedonensis vixit, & huic D. Catholicus interfuit, *Laodicensis Synodus*, lubet, in primis ob veram *Canonis Laodicensis* electionem & sensum, ipsa hîc & Theodoreti *Canonis* verba subjicere. Ita ergo

I. Theodoretus Cyri Episcop. op. tom. 3. in c. 2. Ep. ad Colossens. v. 18.

Βραβευτὸς καλεῖσι τὰς τῶν ἀγωνιζομένων κρείττις. ἔτι γὰρ πῶς νικῶσι τῆς νίκης ἢ Ἰησοῦν ὁρῶντες. καταβραβεύειν ἢ ἔστι, τὸ ἀδίκως βραβεύειν. Ἐπειδὴ ποῖον καὶ οἱ πᾶς νομικαῖς ὑποταγήσεις τῷ διαγυλίῳ ὁρῶμεν γινώσκοντες ὅτι τῶν κρείττωνων αὐτὰς ὅτι τὰ ἐλάττω μετέφερον εἰκότως ἔφη, μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύεται. εἴτε διδάσκει τὴν γενομένην βλάβην σφετέρων. (Ἰέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ εἴδωκεν ἐμβατεύων, ἐκὴν φυλάττειν ὑπὸ ἑνὸς τῆς σαρκοῦ αὐτοῦ.) οἱ τῷ νόμῳ συνηγοροῦντες, καὶ τὰς ἀγγέλους σεβαῖν αὐτοῖς ἐπισηγόντες, διὰ τούτων λέγοντες δεδούται πᾶν νόμον. ἔμεινε ἢ τὸ πρὸς τὸ πάθος ἐν τῇ φρυγίᾳ καὶ Πισιδίᾳ μέχει πολλὰ. ἔτι δὲ χάριν καὶ συνεληθῆσα συνόδῳ ἐν Λαοδικείᾳ τῆς φρυγίας νόμῳ κεκώλυκε τὸ πῶς ἀγγέλοις προσέχεται. καὶ μέχει ἢ ἔτι νῦν δικήματα ἔτι ἀγία Μιχαὴλ παρ' ἐκείνοις καὶ πῶς ὁμοῖοις ἐκείνων ὅτι ἰδεῖν. Τὸ ποῖον συνεβέλευον ἐκείνοι γίνεσθαι, ταπεινοφροσύνην δὴτεν κεχρημένοι, καὶ λέγοντες ὡς ἀρεστὸν ὁ τῶν ὅλων θεὸς ἀνέφικτος τε καὶ ἀκατάληπτος, καὶ προσήκει διὰ τῶν ἀγγέλων τὴν ἰστίαν ἀμείναι πειθαρχεῖν. Τὸ λέγει ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων.

ἀλλ'. Τὸ ὅτι φουσιούμεεν τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἐναντίον οὐκ ἐστὶ· τὸ μὲν γὰρ ἐσκήσαντο, ὅτι τὴν τῶν πάντων ἀρετῶν, ἀπέδειξαν. Τὸ δὲ μὴ ἐάρεσκον ἐμβαπτῶν, ἀντὶ ὅτι, λογισμοῖς οὐκείois χρῶμενος. Τῶν γὰρ ἐπὶ ἡρώων, ἡκὴ φουσιούμεεν ὡς πῦρ τοῦ νεὸς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ.

18. *Nemo vos fraudet præmio.* Brabeutas appellant Judices eorum, qui decertant in certaminibus. Hi enim vincentibus dant calculum victoriæ: καταλογίζεσθαι autem est injuste adjudicare victoriam. Quoniam ergo, qui Legis observationes admiscebant Evangelio, à Præstantioribus eos adducebant ad deteriora, jure dixit: *Nemo vos fraudet præmio.* Deinde docet apertius damnum quod allatum est. (*Volens in humilitate ὁ ῥε-
ligione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus
sensu carnis suæ.*) Qui legem defendebant, eos etiam, ad Angelos colendos inducebant, dicentes, Legem fuisse per eos datam. Mansit autem per diu hoc vitium in Phrygiâ & Pisidia. Proinde Synodus quæ convenit apud Laodicæam Phrygiæ, lege prohibuit, ne precarentur Angelos. Et in hodiernum usq; diem oratoria Sancti Michaelis apud illos, illarumq; finitimos videre est. Illi ergo humilitate nimirum ducti hoc fieri svadebant, dicentes: universorum Deum nec cerni, nec attingi, nec comprehendi posse: & oportere per Angelos divinam sibi benevolentiam conciliare. Hoc est quod dicit: *In Humilitate ὁ cultus Angelorum.* Illud autem *Inflatus*, non est contrarium humilitati. Hoc enim.

enim præferebant: sed revera insolentia vitio laborabant. Hoc autem, *In iis quæ non vidit incedens*, pro eo quod est, suis ipsius cogitatis hærens. Hoc enim subjunxit. *Temere inflatus à mente carnis suæ.*

II.

Quia non saltem l. alleg. Theodoretus allegat Synodum Laodiceenam, quæ lege prohibuerit, ne precarentur Angelos: sed & idem c. 3. 17. ad præceptum Apostolicum: *Omne quodcunq; facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini JESU facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum*, notavit: Pseudapostolos jussisse Angelos adorare: Apostolum contra præcepisse, ut dicta & facta ~~eorum~~ recordatione Christi Domini, & per Christum Deo gratias agant, non per Angelos. Hanc etiam legem sequens Laodicensa Synodus lege sanxit: non Orandos esse Angelos, nec relinquendum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, proinde Canonem 35. dicti Concilii Laodicensi celebrati circa annum. 365. hic ex triplici editione apponimus. — Apparebit inde veritas lectionis, quam ex Theodoro præsumit Chemnitius. Ita autem habet:

Editio 1.

Editio 2.

Versio Canonis ab
Gentiano Hervero.

Quòd non,	Non oportet	Quòd non,
oporteat Ec-	Christia-	oportet Chri-
		stianos

clesiā Dei relin-	nos derelicta	stianos, reli-
quere & abire,	Ecclesia Dei	cta Dei Eccle-
atq; Angelos	abire & ad An-	sia, abire, &
nominare, &	gelos idolola-	Angelos no-
cōgregationes	triæ abomi-	minare, vel
facere, quæ in-	nandæ con-	congregatio-
terdicta noscū-	gregationes fa-	nes facere,,
tur. Si quis igi-	tere, quæ o-	quod est pro-
tur inventus	omnia interdi-	hibitum. Si
fuerit huic oc-	cta sunt: Qui-	quis ergo in-
cultæ idolola-	cunq; autem,	ventus fuerit
triæ serviens,	invent ⁹ fuerit	huic occultæ
sit anathema,	occultè huic	idololatriæ va-
quia derelin-	idololatriæ va-	care, sit ana-
quit Dominū	cans, anathe-	thema, quia
nostrum Jesum	ma sit: quoniā	reliquit Do-
Christum Fi-	derelinquens	minum no-
lium Dei, & se	Dominum,	strum Jesum,
idololatriæ tra-	nostrum Jesū	& accessit ad
didit.	Christum Fi-	idololatriam,
	lium Dei, ac-	
	cessit ad idola.	

enim præferebant: sed revera inf
rabant. Hoc autem, *In iis quæ non*
eo quod est, suis ipsius cogitatis hæ
subjunxit. *Temere inflatus à mente c*

II.

Quia non saltem l. alleg. Theod
nodum Laodiceenam, quæ lege prohibet
Angelos: sed & idem c. 3. 17. ad præ
cum: *Omne quodcumq; facitis in verbo*
in nomine Domini JESU facite, gratias
tri per ipsum, notavit: Pseudapostolos j
rare: Apostolum contra præcepisse, ut a
ment recordatione Christi Domini, &
gratias agant, non per Angelos. Hanc
Laodicea Synodus lege sanxit: non Or
nec relinquendum Dominum nostrum J
STUM, proinde Canonem 35. dicti
celebrati circa annum. 365. hic ex t
ponimus. — Apparebit inde veritas l
Theodoreto præsumsit Chemnit
haber:

Editio 1.

Editio 2.

Quòd non | Non oportet
oporteat Ec- | tet Christia-

